

EVANĐEOSKI PRISTUP IVANA PAVLA II. MIGRACIJAMA KAO IZVORU BLAGOSTANJA

Emanuel Petrov

Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet
donepetrov@gmail.com

UDK: Iohanes Paulus II, sanctus :331.556
<https://doi.org/10.34075/cs.55.3.9>
Pregledni znanstveni rad
Rad zaprimljen 3/2020.

Sažetak

Polazeći od temeljnog stava da Crkva postoji kako bi evangelizirala, Ivan Pavao II. u svjetlu evanđeoskog čovjekoljublja i solidarnosti trasira put Crkve u odnosu prema fenomenu selilaštva na početku trećeg tisućljeća. Riječ je o zalaganju za dostojanstvo svakog konkretnog čovjeka i njegove obitelji, koje izvire iz čovjekove bogolikosti. Takav stav Sveti Otac beskompromisno zastupa u svojim poslanicama za Svjetski dan selilaca. U skladu s tim Crkva i svi njezini članovi, žele li ostati vjerni Kristovom poslanju, ne smiju biti slijepi na vapaje i potrebe migranata i njihovih obitelji, nego su dužni autentično živjeti Kristovu istinu, tj. evanđeoski intervenirati i iskazati solidarnost, te tako u dijalogu svjedočiti i navijestiti puninu spasenja pridržanu Crkvi po Kristu. Selilaštvo u tom smislu nije prijetnja, nego prilika za napredak i rast blagostanja ljudske obitelji. Shodno tome nezaobilazan put Crkve trećeg tisućljeća jest kultura života, tj. kultura dobrodošlice, integracije obitelji te humanog pluralizma.

Ključne riječi: migracije, Ivan Pavao II., evangelizacija, solidarnost, dijalog, kultura dobrodošlice

UVOD

Premda je selilaštvo fenomen koji čovječanstvo poznaje od samih svojih početaka i koji pripada među temeljna ljudska prava, posljednja desetljeća stavila su kršćansku Europu pred velike izazove. Zbog masovnog, nerijetko ilegalnog i nasilnog pokreta gotovo cijelih naroda, uglavnom nekršćana, iz krajeva sjeverne Afrike i jugoistočne Azije pogođenih ratom, neimaštinom i glađu, a nakon rušenja dugogodišnjih diktatura u tim područjima, kršćani u Euro-

pi našli su se u raskoraku između temeljnoga kršćanskog stava po kojem je svaki čovjek moj bližnji (usp. Lk 10, 25-37) i bojazni za opstojnost kršćanskog identiteta Starog kontinenta. Kad se ovome pridodaju problemi getoizacije, integracije i inkulturacije, s jedne strane, te prijetećih i nerijetko povezanih opasnosti terorizma, droge i prostitucije, s druge strane, migracije se predstavljaju kao gorući problem suživota današnjice i izazov za kršćansko poslanje. Shodno tome, s pravom ih Patrick A. Taran, ekspert za pitanja selilaštva, naziva „dramatičnim znakom našeg nemirnog vremena”.¹

Nasuprot isključivo gospodarskim i ekonomskim lobijima koji zagovarajući prihvata migranata, računaju na uvoz jeftine radne snage ili popravak demografske slike države, ne umanjujući obveze zakonitih državnih vlasti i društva u cjelini, zadaća Crkve i svih njezinih članova je pristupiti čovjeku i fenomenu selilaštva u svjetlu Objave. Drugi vatikanski sabor prepoznaje u međunarodnim migracijama „znak našeg vremena” koji se mora tumačiti u svjetlu Božje riječi i Učiteljstva Crkve.² Put Crkve, ako želi ostati vjerna Kristu te znak i sredstvo za najtješnje sjedinjenje s Kristom i ljudima (usp. LG 1), jest imperativ očuvanja dostojanstva i prava svakog čovjeka i njegove obitelji. K tome, univerzalna solidarnost i evangelizacija temeljni su stavovi Crkve, koja je i sama putujuća i hodočasnička. Shodno tome napori ekumenizma i dijaloga ključni su pokazatelji vjernosti Crkve vlastitom poslanju. Stoga ova analiza problematizira upravo takav pozitivan pristup fenomenu migracija, promatran kroz prizmu učenja sv. Ivana Pavla II., a s ciljem prepoznavanja selilaštva kao izvora blagostanja, što u konačnici predstavlja paradigmu djelovanja Crkve u novonastalim prilikama na početku trećeg tisućljeća. Samo takav pristup otvara vrata miru i blagostanju ljudske obitelji, kako doseljenicima tako i njihovim domaćinima.

1. POZADINA PAPINOG STAVA

Tijekom svog pontifikata Ivan Pavao II. posvetio je brojne retke i istupe fenomenu selilaštva. Osobito su zapažene njegove poslanice upućene za Svjetski migrantski dan, te im u ovom radu posvećujemo posebnu pozornost, kao suvremenom orijentiru Crkve i kršća-

¹ Patrick A. Taran, *Migration, Globalization and Human Rights: New Challenges for Africa* (ICJ Workshop: African Commission On Human And Peoples Rights Kigali, Rwanda, 28 October – 5 November, 1999), 1. na: <http://www.globalmigration-policy.org/articles/humanRights/Migration, Globalization, Human Rights- New Challenges for Africa TARAN -ACHPR-ICJ Kigali 1999.pdf> (pristupljeno: 7. 2. 2019).

² Usp. Agostino Marchetto, *Migration als Zeichen der Zeit und als Sorge der Kirche*, *Pastoraltheologische Informationen*, 34 (2014) 2, 237-256, ovdje 238.

na. Riječ je istinskoj povelji čovjekova dostojanstva i njegovih prava na uzburkanom moru selilaštva. U skladu s ustaljenom praksom tijekom prvih godina pontifikata kardinal državni tajnik prenosio je poruku novoizabranoga pape Karola Wojtyła u povodu Svjetskog dana migracija. Od 1985. godine nadalje, sve do smrti 2005. godine, Ivan Pavao II. osobno je upućivao i potpisivao poruke, što je pokazatelj njegove posvećenosti fenomenu selilaštva, koji je smatrao ne samo političkim i društvenim pitanjem nego i gorućim pitanjem socijalnog nauka Crkve.

1.1. Iskustvo s poljskom emigracijom

Neposredno nakon izbora za Rimskog biskupa Ivan Pavao II. je preko kardinala Jeana Villota, državnog tajnika, naslovio na kardinala Sebastiana Baggia, predsjednika Papinskog vijeća za pastoral selilaca i putnika, poruku za Svjetski dan selilaca 1978. godine, u kojoj se naglašava njegovo osobno zanimanje za navedenu temu i iskustvo s iseljavanjem njegova vlastitog, poljskog, naroda: „Sveti Otac vrlo dobro poznaje stanje onih koji su prisiljeni tražiti kruh i raditi izvan svoje domovine. Tijekom svoje biskupske službe često je posjećivao zajednice iseljenih Poljaka, vrlo žive katoličke zajednice, unatoč mnogim poteškoćama s kojima se susreću. Iseljavanje u inozemstvo je stalna činjenica.”³ Takvo iskustvo i brojni problemi s kojima su se susretali poljski iseljenici i njihove katoličke obitelji, mogu se prepoznati u pozadini Papinih istupa vezanih uz ovu temu u prvoj polovici pontifikata. Već za vrijeme svojega pastirskog pohoda Njemačkoj 1981. godine u posebnom susretu s poljskim iseljenicima, koji su zbog povijesnih okolnosti desetljećima nastanjeni u toj zemlji, Papa donosi svojevrstu definiciju pojma »iseljenik« kad ističe da su to: „konkretni ljudi, koji žele živjeti, razvijati se, održavati svoj identitet, prava, slobode, vjeru i dostojanstvo”⁴ u novoj zemlji u koju su došli i u njoj žele biti primljeni. Takav pristup čovjeku migrantu

---

³ Poruka za Svjetski dan selilaca 1978., [Lettera del Cardinale Giovanni Villot per la Giornata del Migrante – La pastorale dei migranti e l'università della Chiesa] Insegnamenti di Giovanni Paolo II., I., 1978, Libreria Editrice Vaticana – 1979, 265. Prva poslanica vezana uz migracije koju je Ivan Pavao II. osobno potpisao jest ona za Svjetski dan selilaca 1985. godine. Prethodne je potpisivao kardinal državni tajnik. U nastavku donosimo naslov pojedine poslanice, godinu i broj, ako je tekst podijeljen brojevima. Prijevod je vlastiti. Izvori su ili sa službene vaticanske stranice <http://w2.vatican.va> ili iz Insegnamenti di Giovanni Paolo II., Libreria Editrice Vaticana.

⁴ Giovanni Paolo II, *Visita pastorale nella Repubblica Federale Tedesca: Discorso agli immigrati Polacchi, Magonza, 16. novembre 1980.*, br. 4., Insegnamenti di Giovanni Paolo II., III-2., 1980, Libreria Editrice Vaticana – 1980, 1248-1249.

obilježio je i sva druga njegova obraćanja i zalaganja za selioce tijekom cijelog pontifikata.

Istom prigodom Papa je u kontekstu govora o čovjekovu društvenom i komunikacijskom identitetu istaknuo i temeljnu čežnju koja predstavlja poslanje svakog čovjeka: „Svi vi, bez obzira na okolnosti i vrijeme dolaska, napišite svoju priču ovdje; ovdje nastavite svoj dijalog s Bogom, s čovjekom, sa svijetom. Želite biti građani pune vrijednosti i doprinositi razvoju zemlje u kojoj živite. Želite osigurati bolju budućnost svojoj djeci i unucima. Ovdje svaki od vas utiskuje i ostavlja neponovljiv trag svog postojanja, svog života, svoje vjere, svojih izbora, svojih odluka.”⁵ Očito je da Sveti Otac kroz prizmu iseljavanja poljskog naroda ponajprije gleda situaciju u kojoj se nalazi konkretan čovjek. Selilaštvo tako pogađa temeljne vrednote na kojima počiva čovjekov identitet i dostojanstvo, ali i ostvarenje njegova ljudskog poslanja kroz prosperitet i izgradnju zajedništva sa samim Bogom i ljudima međusobno, kao i s vidljivim svijetom. Takav pristup nezaobilazan je u učenju Svetog Oca i njegovoj perspektivi koja polazi od iskonskog blagostanja i kroz opće dobro ima svoj uvir u eshatološkoj proslavi.

1.2. Čovjekovo dostojanstvo i prava – nepromjenjivi temelj

Fenomen selilaštva česta je tema učenja i istupa Svetog Oca, ne samo zbog osobnog iskustva s poljskom emigracijom. Riječ je kontinuitetu zalaganja za nepovredivo dostojanstvo i neotuđiva prava svakog čovjeka selioca prema nebeskoj proslavi. Zapravo, istina o čovjeku i dostojanstvu njegove osobe u Bogu za Ivana Pavla II. temeljni je istraživački objekt teologije. Čovjek je, za Svetog Oca sakrament – vidljivi znak i slika Božja, koji u svojoj vlastitoj egzistenciji uzima udjela na sakramentalnosti svega vidljivog i stvorenog svijeta te svojim postojanjem i poslanjem osobito pridonosi globalnom skladu. On mu pristupa dvostruko: ponajprije »izvana« na temelju Objave, ali istodobno ne zanemarujući pogled »iznutra«, tj. čovjekovo vlastito iskustvo danog trenutka.⁶ Kad govorimo o selilaštvu, nerijetko je riječ o tragičnim iskustvima u kojima se taj isti, konkretan čovjek nalazi: ratovima, krizama, nerazvijenosti društva, gladi, terorru, potlačenosti i nezaposlenosti, iskorištavanju i ugroženim slobodama. Selilaštvo je u tom kontekstu bitan dio čovjekova temeljnog iskustva, jer pogađa najosnovnije pravo na život i preživljavanje.

⁵ Isto, br. 6.

⁶ Usp. Raymund Schwager, *Erlöser des Menschen. Soteriologie in der Verkündigung von Johannes Paul II. und die Herausforderung unserer Zeit*, u: Roman Siebenrock i Wilibald Sandler (prir.), *Kirche als universales Zeichen. In memoriam Raymund Schwager SJ*, LIT. Wien-Münster 2005, 63-98, ovdje 69-70.

Svjedočanstvo čovjekova iskustva otkriva njegovu sposobnost da usprkos svim posljedicama grijeha djeluje kao osoba svjesno i slobodno. Upravo to je istina o dostojanstvu čovjekove naravi, koja je s druge strane naslonjena na transcendentnu stvarnost, otkriva čovjekovo nadnaravno dioništvo na samom Božjem životu te joj istovremeno pripada i nadnaravno dostojanstvo.⁷ Riječ je o stvarnosti objave kao zajedničkom hodu Boga i čovjeka, odnosno Boga prema čovjeku i čovjeka prema Bogu - izvorištu i uviru dobra, mira, boljitka i sklada vlastitog života. Stvarnost i istina o čovjeku tako je nedjeljiva od stvarnosti Božje. Ako u pozadini stvarnosti globalizacije, napretka tehnologije i gospodarstva, te rastućeg kulturnog i ljudskog povezivanja ne stoji ovakva Božja istina i njegov plan s čovjekom, oni postaju prijatna da se umjesto sredstva za razvoj i povezivanje čovječanstva pretvore u nepremostive ponore između bogatih i siromašnih, naprednih i potlačenih, što se nerijetko i događa.⁸ Upravo tu činjenicu Ivan Pavao II. vidi kao jedan od glav-

---

⁷ Usp. Ireneusz Stolarczyk, *Die Familie angesichts der Migration im Lichte der Botschaften von Johannes Paul II. zum Welttag der Migranten, The Person and the Challenges*, 1 (2011) 2, str. 197-208, ovdje 199.

⁸ Već u svojoj prvoj enciklici *Redemptor hominis* Papa posvećuje ovoj temi značajno III. poglavlje, koje nosi naslov *Otkupljeni čovjek i njegov položaj u suvremenom svijetu*. Na istome mjestu definirani su uzroci migrantskog fenomena. Pozivajući se na dostojanstvo svakog konkretnog čovjeka u Isusu Kristu, Ivan Pavao II. ovdje naglašava da je čovjek put Crkve te svi putovi Crkve vode upravo prema konkretnom čovjeku, u neponovljivoj stvarnosti bića, djelovanja, razuma i volje, savjesti i srca, u svoj istini njegova postojanja, koje je s jedne strane ograničeno grijehom, a s druge strane neograničeno u željama i pozivu na viši život. S druge strane suvremeni čovjek strahuje od opasnosti da se plod njegova rada okreće protiv njega samoga, te zbog sredstava samouništenja živi u strahu umjesto da bude gospodar i čuvar prirode. Moralni i etički razvitak zaostaje za tehničkim, a međusobni sklad zamjenjuje imperijalizam i vladanje nad drugima. Bitni smisao čovjekova kraljevanja i vladanja nad svijetom jest prvenstvo etike pred tehnikom, osobe pred stvarima i duha nad materijom. Cilj je „više biti“, a ne „više imati“. Riječ je o razvitku osobe i sprečavanju manipulacija i robovanja i kontrasta izobilja i gladi. Čovjek je pod vlastitim pritiskom, razaraju se energetske i materijalne zalihe, upropašćuje okoliš, širi bijeda, tjeskoba, nezadovoljstvo i gorčina – simptomi moralnog nereda. Bitno je načelo solidarnosti, obraćenje misli, volje i srca te „čovječna ekonomija“ koja će zajamčiti slobodu umjesto „ekonomskog napretka“ koji razara i guši, umjesto ulaganja u ratove – ulaganje u proizvodnju hrane. Papa konstatira činjenicu da je XX. stoljeće stoljeće velikih nesreća, te poziva sve međunarodne čimbenike na napor odrediti i utvrditi stvarna i nepovrediva ljudska prava i bdjeti nad njihovim strogim poštivanjem. Mir je temeljno načelo ljudskog djelovanja i djelo pravednosti. Crkva se protivi svakom totalitarizmu, kao i prihvaćanju samo „slova“ Deklaracije o ljudskim pravima, umjesto „duha“. Narod je gospodar vlastite sudbine, a ne određena skupina koja nameće svoju vlast. Vlast u državi služi, skrbi za opće dobro. Pravo na slobodu vjere i slobodu savjesti temeljna su ljudska prava i pogađaju dostojanstvo čovjeka. Usp. Ivan Pavao II., *Redemptor hominis* –

nih uzroka masovnih migracija. K tome, budući da poniženo ljudsko dostojanstvo i ugnjetavanje čovjekovih prava i prava obitelji u većini slučajeva stoje u korijenu samih migracija, Papa zagovara izričito pravo svakog čovjeka na migracije te ističe: „Crkva priznaje svakom pravo da napusti svoju zemlju iz raznih razloga [...] i traži bolje uvjete života u drugoj zemlji. Međutim, istodobno potvrđuje da su bogatiji narodi dužni prihvatiti stranca u potrazi za sigurnošću i sredstvima potrebnim za život, koje ne može pronaći u zemlji porijekla.”⁹ Riječ je o sveopćem zauzimanju za čovjekovo dostojanstvo i s njim povezanoj odgovornosti za život u skladu sa socijalnim naukom Crkve.¹⁰ Obrana čovjekova identiteta protkana je nizom neotuđivih prava te stalnim poticanjem solidarnosti i beskompromisnog čovjekoljublja koje jedino može biti izvorom evanđeoskog blagostanja i dovesti do jedinstva i mira ljudske obitelji.

Ovakva istina o čovjeku izvire iz pojma »slike Božje«, koji se kao ista nit provlači kroz učenje i istupe Svetog Oca. Shodno tome nalazimo je i u poslanicama upućenim za Svjetski dan selilaca i izbjeglica. Već u prvoj godini svoga pontifikata, u poruci koju potpisuje kardinal državni tajnik Agostino Casaroli, Ivan Pavao II. inzistira na pristupu koji je prožet takvom istinom: „Kao što drevna i suvremena povijest potvrđuju, migracije su stalna pojava koja, premda u različitim oblicima, ne može ostaviti kršćane ravnodušnima prema onim koji su u potrebi, jer uvijek moraju prepoznati u svojim bližnjima izvanredno dostojanstvo žive slike Božje.”¹¹ Takav imperativ misao je vodilja u pristupu Crkve i svakog kršćanina ovom fenomenu. Zato u nastavku iste poslanice Papa pojašnjava: „Od naviještanja veličanstva i dostojanstva čovjeka, svakog pojedinca, Božjeg stvaranja, primatelja Kristove otkupiteljske ljubavi, brata drugim ljudima, proizlazi, kao logična posljedica, poslušna briga Crkve i svih njezinih članova prema tisućama braće koji su pogođeni migracijama, slobodnim izborom, ali i često zbog bolnih okolnosti.”¹² Ovakav pri-

---

Otkupitelj čovjeka, Enciklika na početku papinske službe, Zagreb, KS, 1980., br. 13-17. (U nastavku: *Redemptor hominis*.)

⁹ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1995. godine*, br. 2, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19940810_world-migration-day-1995.html (pristupljeno: 25. 2. 2019.) Ovakav stav već ranije nalazimo u enciklici Ivana Pavla II. *Laborem exercens*, 23, te u *Katekizmu Katoličke Crkve*, 2241.

¹⁰ Usp. Ireneusz Stolarczyk, *Die Familie angesichts der Migration...*, 198.

¹¹ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1979. godine*, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/fr/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19791201_world-migration-day-1979.html (pristupljeno: 8. 3. 2019.)

¹² Isto.

stup čovjeku nalazimo i u nastupnoj enciklici Svetog Oca *Redemptor hominis*.¹³ Naime, pojam »slike Božje« predstavlja za Ivana Pavla II. „nepromjenjiv temelj“ teološke antropologije.¹⁴ U njemu se otkriva čovjek u svojoj cjelovitosti te stoga pruža odgovor na pitanje *tko je čovjek*, bez obzira na promjenu okolnosti od iskonske svetosti do povijesne grešnosti. U skladu s time, pojam »slike Božje« predstavlja hermeneutski ključ za razumijevanje kompleksnosti čovjekove osobe i njezinog nepovredivog naravnog i nadnaravnog dostojanstva i s njim povezanih neotuđivih prava, a samim time i za poslanje Crkve u kontekstu fenomena selilaštva.

Na temelju istine o čovjeku kao »slici Božjoj« Sveti Otac definira dvije bitne smjernice za poziv i poslanje svakog kršćanina i Crkve. Riječ je zalaganju za prava čovjeka i zalaganju za prava ljudske obitelji, usprkos svim nedaćama selilaštva. Papa naglašava: „Čovjekovo dostojanstvo, već ukorijenjeno u sliku koju mu je sam Bog dao u stvaranju, u ovom pozivu nalazi novu i višu motivaciju i njezinu punu manifestaciju. Svaki čovjek je voljen od Boga, nitko nije isključen iz njegove ljubavi. To je načelo univerzalnog spasenja, koje je temelj misijskog poslanja Crkve i korijen suvremene skrbi, usmjere-

---

¹³ Primjetno je da Papa tijekom cijeloga svog pontifikata prenosi aktualne teme i događaje i na ovo područje. Tako se u *Poruci za Svjetski dan selilaca 1981. godine* Papa poziva na Opću skupštinu UN-a održanu u lipnju 1980. (usp. nav. dj. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II., IV-2., 1981, Libreria Editrice Vaticana – 1981, 287*). Nerijetko je poruka za Svjetski dan selilaca nadahnuta aktualnom enciklikom. Tako se npr. u *Poruci za Svjetski dan selilaca 1982. godine* Papa poziva na netom objavljenu encikliku *Laborem exercens* (usp. nav. dj. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II., V-3., 1982, Libreria Editrice Vaticana – 1982, 617*), godine 1988. na encikliku *Redemptoris Mater* i netom završenu marijansku godinu i encikliku *Sollicitudo rei socialis* (usp. nav. dj. br. 3, 5-6, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19881004_world-migration-day-1988.html, pristupljeno: 22. 3. 2019.), a godine 1992. na encikliku *Centesimus annus* (usp. nav. dj. br. 3, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19920731_world-migration-day-1992.html, pristupljeno: 22. 3. 2019.) itd.

¹⁴ »Nepromjenjivom temelju« koji predstavlja pojam »Slike Božje« Ivan Pavao II. ostao je vjeran tijekom cijeloga svojeg pontifikata. Ovdje navodimo samo neke ogleadne primjere za navedeno u njegovim dokumentima: *Redemptor hominis*, br. 8; *Dives in misericordia – Bogat milosrdem, Enciklika o Božjem milosrđu*, Zagreb, KS, 1994., br. 4; *Familiaris consortio - Obiteljska zajednica, Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, br. 11; Zagreb, KS, 2009. (u nastavku: *Familiaris consortio*); *Laborem exercens, Enciklika vrhovnog svećenika Ivana Pavla II. o ljudskom radu*, br. 4; *Sollicitudo rei socialis – Socijalna skrb, Enciklika vrhovnog svećenika Ivana Pavla II. o dvadesetoj obljetnici enciklike Populorum progressio*, br. 29 (u nastavku: *Sollicitudo rei socialis*); *Mulieris dignitatem, Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom marijanske godine*, Zagreb, KS, 2003., br. 6-8.

ne na izgradnju jedinstva ljudske obitelji; ono razbija diskriminaciju, uspostavlja jednakost među narodima i nameće poštovanje svakoj ljudskoj osobi. Svaki čovjek mora biti voljen, poštovan, branjen i zaštićen u svom odnosu s Kristom i Bogom. Zanemari li se ili odbaci taj odnos, uvijek je lako pronaći naizgled valjane razloge za opravdanje diskriminacije, marginalizacije i ugnjetavanja čovjeka.¹⁵ Shodno tome, Crkva se ne smije distancirati od svoje uloge naviještanja radosti i nade, tuge i patnje čovjeku (usp. GS 1), a osobito potrebnom. Svako humanitarno i socijalno djelovanje Crkve, prihvaćanje, obrazovanje i odgoj, prilika su za temeljnu misiju naviještanja radosne vijesti da je Bog ljubav i da je postao čovjekom ljubavi u Isusu Kristu, poradi čovjeka, da po svojoj smrti i uskrsnuću obnovi njegovo izgubljeno dostojanstvo i zajedništvo s Bogom, ali i zajedništvo među ljudima.¹⁶ Pritom Papa posvećuje osobitu pozornost pravu na ispovijedanje vjere, i to na svom materinskom jeziku. Ustrajnost u ispovijedanju vjere, kao i pastoralna briga Crkve koja ide za tim, potrebni su kako bi čovjek i njegova obitelj ostali vjerni svojim korijenima i sačuvali vlastiti identitet bogolikosti u nedaćama migracija: sinkretizma, sekti i opasnosti moralne agresije, te jednostrane asimilacije, ali i mentaliteta izoliranosti, zatvorenosti i isključivosti.¹⁷ Stoga je jedna od glavnih zadaća Crkve u pristupu migrantima upravo poslanje evangelizacije. Jednako tako čovjekova vjernost Bogu i ispovijedanje vlastite vjere potiče skladniji suživot i međusobno razumijevanje te utire put ekumenskim nastojanjima i međureligijskom dijalogu na putu izgradnje sveopćeg jedinstva ljudske obitelji.

Nadalje, od istog dostojanstva svakog pojedinog čovjeka proizlazi i dostojanstvo ljudske zajednice, što se ogleda u obitelji i njezinoj nezamjenjivoj ulozi davanja i primanja.¹⁸ Riječ je ponajprije o ulozi međusobnog darivanja supružnika, što dalje vodi primanju i zaštiti novog života, a svoj vrhunac ima u odgoju koji vodi afirmaciji čovječnosti.¹⁹ Budući da migracije i okolnosti koje do njih dovode pogađaju samu srž poslanja obitelji, Crkva joj treba pristupiti s

¹⁵ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1987. godine*, br. 2, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19870805_world-migration-day-1987.html (pristupljeno: 22. 3. 2019.)

¹⁶ Usp. Agostino Marchetto, *Migration als Zeichen der Zeit...*, 244.

¹⁷ Usp. Nediljko Ante Ančić, *Identitet u dijaspori – Hrvatski katolici između stare domovine i novog prebivališta*, *Crkva u svijetu*, 52 (2017) 1, 49-66, ovdje 64.

¹⁸ Usp. *Familiaris consortio*, br. 36-39.

¹⁹ Usp. Mary Healy, *Muškarci i žene su iz Edena*, *Studijski vodič za teologiju tijela Ivana Pavla II.*, Verbum, Split, 2013., 33-34; Ivan Pavao II., *Muško i žensko stvori ih*, *Kateheze o ljudskoj spolnosti*, *Cjelovita teologija tijela*, Svezak I., Verbum, Split, 2012., Kateheza 14., br. 1.

osobitom solidarnošću, zalažući se za opće dobro čovjeka i zajednice.²⁰ Na taj način kršćani u svakom migrantu i njegovoj obitelji prihvaćaju Krista, te shodno tome pridonose izgradnji sveopćeg mira i sklada u svijetu.

1.3. Selilačko iskustvo Objave

Na tragu II. vatikanskog sabora Ivan Pavao II. povlači analogiju između Crkve kao novog putujućeg Božjeg naroda prema vječnoj domovini i Izraela koji putuje pustinjom prema spasenju – prema obećanoj zemlji (usp. LG 9). Kako je to putovanje i s njim povezan izlazak iz egipatskog sužanjstva temeljno iskustvo Staroga zavjeta, jednako tako za Crkvu koja putuje prema Kraljevstvu nebeskom, fenomen selilaštva predstavlja put nade koji je usmjeren prema Bogu i kvalificira se upravo kao hodočašće ustrajnosti u teškoćama, otpor iskušenjima i hrabrost u ispovijedanju vjere.²¹ Papa nalazi korijene takvog hodočašća u Abrahamovu pouzdanju u Jahvu i njegovoj migraciji iz Ura Kaldejskog u nepoznato, što ga čini ocem vjernika (usp. Post 12, 1). Takav put vjere nastavljen je s patrijarsima i okrunjen Savezom.

U vjeri Blažene Djevice Marije Ivan Pavao II. na koncu vidi referentnu točku za razumijevanje samih migracija: „Njezin je zemaljski život bio obilježen stalnim lutanjem od mjesta do mjesta: pohnutala je svojoj rođakinji Elizabeti; podvrgla se popisu u Betlehemu, gdje je, u nedostatku bilo kojeg drugog raspoloživog mjesta, rodila Sina u špilji; putovala u Jeruzalem prikazati Isusa u Hramu; brižno i diskretno je pratila Isusova u njegovom apostolskom navještaju u Palestini sve do supatništva na Golgoti. Štoviše, Marija je iskusila rad u izgnanstvu i selilaštvo u stranu zemlju; Anđeo Gospodnji pojavio se u snu Josipu govoreći: ‘Ustani, uzmi dijete i njegovu majku i bježi u Egipat..., jer Herod traži dijete da ga ubije’ (Mt 2, 13). Bio je to iznenadni bijeg, usred noći, u dramatičnom ozračju, sigurno s istim nevoljama i mukama koje vi migranti i izbjeglice, nažalost, dobro poznajete: traumu odvojenosti od ljudi i stvari, napuštanje najcjenjenijih nadanja, hod nepoznatim mjestima, teška potraga za smještajem u stranoj zemlji, u kojoj je sve nepoznato, neizvjesnost posla koji omogućuje stjecanje sredstva za uzdržavanje, klimu sumnje, diskriminacije, odbacivanje, koja se često događa oko nas, stanje nesigurnosti koje svaki plan života za vas osobno i za članove obite-

---

²⁰ Usp. *Sollicitudo rei socialis*, 38.

²¹ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1988. godine*, br. 2.

lji čine nesigurnim, pogotovo za djecu.”²² Marija je, dakle, početak i slika čovjeka koji u ovozemaljskom životu hodočasti prema svome Spasitelju. Ona zna patnju i slabost svakog čovjeka na tom putu, ali također zna da zlo ni grijeh nemaju zadnju riječ o čovjeku. Doživjela je križ i zna da se i pod križem može ustati i hoditi. Tome valja pridodati istu stvarnost o kojoj govori sv. Pavao kad tvrdi da su kršćani prognanici na svom putu u domovinu (usp. 1 Kor 10). Sv. Petar se također obraća kršćanima kao strancima i putnicima, koji moraju živjeti u strahu Božjem u vremenu svoga zemaljskog hodočašća (usp. 1 Pt 1, 2. 11).²³

Iz svega navedenog očito je da migracije nose u sebi bolno, ali itekako stvarno iskustvo čovječanstva, koje i sam Bog izabire kao put ostvarenja ljudskog spasenja u granicama ovozemaljske nesigurnosti i napetosti prema konačnom oslobođenju. Selilaštvo je najsloženiji i najdramatičniji događaj u povijesti, nerijetko obilježen nehumanim aspektom progona, bilo političkim, vjerskim, ideološkim, etničkim ili socijalnim.²⁴ Sve to utiskuje stigm u iskustvo čovjeka prognanika.

S druge pak strane, kad se takvo bolno iskustvo promatra kroz prizmu Objave, ono može poprimiti sasvim drugi, dublji i evanđeoski smisao. Upravo to je razlog zašto Ivan Pavao II. poziva Crkvu da pristupi problemu selilaštva s pozitivnim predznakom. Polazeći od biblijske stvarnosti, on silazi u konkretnu stvarnost migranata i izbjeglica, upozorava na nedopustive situacije, poput razdvojenosti obitelji, izoliranosti, nehumanog iskorištavanja migranata za neatraktivne poslove, ali još više ističe blagoslov koji doseljenici donose domaćoj Crkvi, jer su uvijek iznova prilika za naviještanje živoga Krista, aktivno življenje misijskog poslanja Crkve i ostvarenje njezina katoliciteta u kontekstu istinskog »sakramenta zajedništva«.

2. TRI TEMELJNA CRKVENA STAVA

Osnovna intencija zalaganja Ivana Pavla II. jest učiniti život svakog čovjeka dostojanstvenim, a osobito onoga koji je ugrožen nedaćom poput selilaštva, bilo privremenog i dobrovoljnog ili prisilnog i trajnog. U tom općem društvenom nastojanju treba prednjačiti cijela Crkva, da ne bi ostala zatvorena u sebi i u opasnosti vlastitog

²² Isto, br. 1.

²³ Usp. isto, br. 3.

²⁴ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1985. godine*, br. 1., na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19850716_world-migration-day-1985.html (pristupljeno: 15. 1. 2019.)

osiromašenja. Crkva trećega tisućljeća treba pristupati seliocima u skladu s dostojanstvom koje pripada svakom čovjeku i nepovredivim pravima koja iz njega proizlaze. Pritom riječ je o aktualnom nasljeđivanju Kristova poslanja kroz evangelizaciju, solidarnost i dijalog u kontekstu izgradnje mira i jedinstva ljudske obitelji.

2.1. Evangelizacija

Isusov poziv: „Idite i učite sve narode” (Mt 28, 19) trajna je zadaća Crkve. Sam Isus prošao je svom zemljom čineći dobro (usp. Dj. 10, 38). Po njegovu primjeru kršćani selioci bili su prvi misionari koji su pomagali i podupirali rad apostola na području Judeje i Samarije, ali i u krajevima gdje Kristovo otajstvo još nije bilo naviješteno.²⁵ Riječ je o temeljnom opredjeljenju svakog kršćanina za širenje Kraljevstva Božjega. „Migracije, kao sredstvo vjere, trajno su prisutne u povijest Crkve i evangelizaciji cijelih zemalja. Često u korijenu danas razvijenih kršćanskih zajednica nalazimo male kolonije selilaca, koji su okupljeni u skromnim crkvama pod vodstvom svećenika, slušali Riječ Božju i tražili u njoj hrabrost da se suoče s kušnjama i žrtvama njihovog teškog vremena.”²⁶ Promatrajući takvu ulogu selilaštva u širenju kršćanstva od prvih stoljeća do danas, postaje očito da hodočasničko donošenje Radosne vijesti drugima spada u bit Crkve. Stoga u uvodu *Poslanice za Svjetski dan selilaca 1987. godine* Papa tvrdi: „Crkva postoji da bi evangelizirala. Isusov poziv upućen je svim članovima: ‘Idite i učite sve narode’ (Mt 28, 19).”²⁷

Premda je u pristupu doseljenicima izrazito bitno načelo solidarnosti, čovjekoljublja i prihvaćanja svakog čovjeka kao bližnjeg, osobito siromašnog, bolesnog i ubogog, Ivan Pavao II. upozorava na primat navješćaja: „To je put učenika: on odgovara na očekivanja i potrebe bližnjih u potrebi, iako je temeljni cilj njegova poslanja navješćanje Krista i njegova Evandelja. On zna da je navješćanje Isusa prvi čin ljubavi prema čovjeku, iznad svake geste velikodušne solidarnosti. Doista, nema istinske evangelizacije ‘ako se ne navješćuju ime, učenje, život, nada, kraljevstvo i otajstvo Isusa iz Nazareta, Sina Božjega’.”²⁸ Naposljetku, svjedočenje vlastitog kršćanskog iskustva

---

²⁵ Usp. Ivan Pavao II., *Redemptoris missio, Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe*, KS, Zagreb, 1991. br. 37.

²⁶ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1989. godine*, br. 2, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19890910_world-migration-day-1989.html (pristupljeno: 3. 2. 2019.)

²⁷ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1987. godine*.

²⁸ *Poruka za Svjetski dan selilaca 2001. godine*, br. 7, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_20010213_

nedjeljivo je od identiteta kršćanina gdje god bio i što god činio: „Uz svjedočanstvo svoje vjere selioci će moći svima skrenuti pozornost na transcendentnu dimenziju svakog ljudskog čina, usmjeravajući očekivanja prema onim dobrima, u kojima samo čovjekovo postojanje nalazi potpuno opravdanje.”²⁹ Takvo iskustvo proizlazi iz zajedništva s Crkvom, koja je sakrament zajedništva upravo zato što u njezinu središtu stoji euharistijski Krist. Stoga selilaštvo nije samo prilika za donošenje Krista drugima nego je prije svega napor rasta i očuvanja vlastite vjere u novoj, stranoj sredini.

Ivan Pavao II. dijeli zabrinutost Crkve za migrante izražen već u apostolskoj konstituciji *Exul Familia* iz 1952. godine pape Pija XII. o dušobrižništvu selilaca, kad kaže: „Migracija predstavlja opasnost za vlastitu vjeru.”³⁰ Stoga je obveza Crkve svojim pastoralnim radom činiti sve što je u njezinoj moći da migrantima pruži svjetlo i potporu evanđelja te ne budu prepušteni sami sebi. Samo čvrsto življena vjera u novoj sredini može potom biti izazov i domaćem stanovništvu te učinkovit način naviještanja i širenja vjere u drugima. Papa pritom ističe da je zapravo riječ o evangeliziranju po Kristovu primjeru, koje je uvijek usmjereno na obranu dostojanstva ljudske osobe: „Naviještanje evanđelja usmjereno je na cjelovito čovjekovo spasenje, na njegovo stvarno i stvarno oslobođenje; to se postiže dostizanjem uvjeta koji odgovaraju njegovom dostojanstvu. Upoznavanje čovjeka kroz Krista potiče Crkvu da propovijeda temeljna ljudska prava i podigne svoj glas kad ih se gazi pod nogama. Stoga se ne umara potvrđivanjem i obranom dostojanstva osobe i naglašavanjem neotuđivih prava koja iz toga proizlaze, osobito: pravo na dom, pravo na slobodan život u njemu, biti s obitelji, imati uvjete potrebne za dostojanstven život, imati etničku, kulturnu i jezičnu baštinu, biti u stanju naviještati i razvijati se u društvu, javno ispovijedati svoju vjeru i biti prepoznat i cijenjen u svakoj situaciji, baš kako pristaje dostojanstvu ljudskog bića.”³¹ U skladu s tim slijedi da jedino evanđeosko naviještanje spasiteljske milosti Kristove za konkretnog čovjeka i njegove potrebe čini kršćaninovu obvezu solidarnosti altruističnom i otvorenom, nasuprot svakodnevnim izazovima egoizma, straha i odbacivanja.

---

world-migration-day-2001.html (pristupljeno: 7. 2. 2019.). U napomenama je navedeno: *Apostolska pobudnica Evangelii nuntiandi*, 22.

²⁹ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1989. godine*, br. 7.

³⁰ *Poruka za Svjetski dan selilaca 2001. godine*, br. 4.

³¹ Isto, br. 3.

2.2. Solidarnost

Kao temeljni stav Crkve prema seliocima Ivan Pavao II. naglašava solidarnost. Ona pripada identitetu Crkve: „Crkva je po svojoj prirodi solidarna sa svijetom migranata, koji je kroz raznolikost jezika, rasa, kultura i običaja, podsjeća da su i kršćani svagdje u svijetu samo hodočasnici na putu prema vječnoj domovini. Ta perspektiva pomaže kršćanima napustiti bilo koji nacionalistički način razmišljanja i izbjeći uskogrudne ideološke stavove.”³² Takvi stavovi nespojivi su sa samom naravi Crkve, budući da iz njezine univerzalnosti nužno izvire prihvaćanje i integracija svakog čovjeka, svih nacija i etničkih skupina, umjesto poistovjećivanja s bilo kojom od njih. U obvezi naviještanja evanđelja svakom čovjeku i ponudi sigurnosti vjere utemeljen je istinski humanizam i solidarnost.³³ U skladu s time Papa oštro upozorava na nedopustivu pojavu neorasističkih tendencija ili ksenofobnog ponašanja.

Temeljno Kristovo opredjeljenje u Crkvi jest da u njoj nitko nije stranac, niti Crkva ikome i igdje smije biti strana. Crkva je »sakrament jedinstva« a time i znak sabiranja i okupljanja cijele ljudske rase, a osobito bližnjeg u potrebi.³⁴ Sveti Otac ne propušta naglasiti nezaobilaznu opredijeljenost Crkve za siromašne.³⁵ Upravo to je bit solidarnosti: biti odgovoran prema svima koji su u teškoćama. Za kršćanina selilac je osoba čija prisutnost izaziva i čije potrebe obvezuju njegovu odgovornost. Štoviše, Papa ističe: „Slab, bespomoćan i marginaliziran čovjek je sakrament Kristove prisutnosti (usp. Mt 25,40.45). [...] Danas se ilegalni migrant pojavljuje pred nama kao 'stranac' u kojem Isus želi biti prepoznat. Primiti ga i biti solidaran s Njim dužnost je gostoprimstva i vjernosti našem kršćanskom identitetu.”³⁶ Ovakvim stavom i nastojanjem ostvaruje se opredjeljenje Crkve za pluralizam, koji čini strukturnu dimenziju Crkve. Dakako, pritom valja uvijek imati na pameti da za pripadnost Katoličkoj Crkvi nije ključno nacionalno, socijalno ili etničko porijeklo,

---

³² *Poruka za Svjetski dan selilaca 1991. godine*, br. 1. na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19910821_world-migration-day-1991.html (pristupljeno: 12. 2. 2019.)

³³ Usp. Joachim Giers, Das "Evangelium" und die Ordnungen des gesellschaftlichen Lebens im Sozialtheologischen Denken Johannes Pauls II., *Münchener theologische Zeitschrift*, 33 (1982) 4, 261-280, ovdje 268.

³⁴ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1996. godine*, br. 4-5, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_25071995_undocumented_migrants.html (pristupljeno: 18. 2. 2019.)

³⁵ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1991. godine*, br. 1.

³⁶ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1996. godine*, br. 6.

već prije svega vjera u Isusa Krista i krštenje u ime Presvetog Trojstva. Jedinstvo svih krajeva, puka i naroda u Crkvi nije dano zajedničkim podrijetlom i jezikom, već Duhom Pedesetnice, koji daje vjeru u istog Gospodina i poziv na istu nadu.³⁷ Istinska solidarnost prema svakom čovjeku zajamčena je samo u Isusu Kristu i njegovu pristupu poput milosrdnog Samaritanca (usp. Lk 30).

Za kršćanina je nemoguće bilo što učiniti, a da isto ne čini u ime Kristovo, tj. u njemu svaka aktivnost, svako djelo i svaka riječ nalaze svoj izvor i uvir. „U nasljedovanju Isusa i apostola, koji prate navještaj kraljevstva konkretnim znakovima njegova ispunjenja (usp. Dj 1, 1, Mk 6, 30), kršćanin evangelizira riječima i djelima. Oboje su plodovi vjere u Krista. Jer djela su njegova ‘djelotvorna vjera’, dok je riječ ‘vjera koja govori’. Budući da nema evangelizacije bez dosljednog čina ljubavi prema bližnjemu, nema ni istinske ljubavi bez duha Evanđelja: ta su dva aspekta blisko povezana.”³⁸ Riječ je, dakle, o naviještanju iskonskog čovjekova dostojanstva koje osoba može dosegnuti jedino u Isusu Kristu. Stoga je stav Crkve da svaki čovjek ima pravo upoznati otajstvo Isusa Krista Spasitelja, u kojem je neiscrpno izobilje istine o životu i smrti.³⁹

U susretu s nekršćanima ne radi se prvenstveno o prenošenju filozofske doktrine niti ljudske tradicije, već življenju vlastitog poslanja u okviru poslanja Crkve, ali i o pružanju prilike svakom čovjeku da uzme dioništvo u radosti Kraljevstva Božjega. Premda

³⁷ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1987. godine*, br. 3.

³⁸ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1997. godine*, br. 3, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_26081996_world-migration-day.html (pristupljeno: 12. 2. 2019.)

³⁹ Takav stav Ivana Pavla II. ostaje čvrsto na tragu njegova prethodnika pape Pavla VI., iznesenom u Apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*, gdje se ističe: „Danas posebno želimo istaknuti kako Crkva ne smatra potrebnim da iz poštovanja ili obzirnosti prema tim religijama, pa ni zbog složenosti pitanja koja se pojavljuju, pred nekršćanima prešuti navještaj o Isusu Kristu. Naprotiv, smatra da to mnoštvo ima pravo upoznati bogatstvo Otajstva Krista u kojem, kako vjerujemo, cijelo čovječanstvo može u neospornoj punini naći sve što tapkajući pita o Bogu, o čovjeku i svom određenju, o životu i smrti, o istini. Jednako tako i pred raznim oblicima naravne religije koji su dostojni najvišeg poštovanja Crkva uporno ističe činjenicu da Isusova religija koju naviješta evangelizacijom doista čovjeka dovodi u odnos s Božjim naumom, s njegovom živom prisutnošću i njegovim djelovanjem. Time ih suočava s otajstvom božanskog Očinstva koje se nadvija nad čovječanstvom. Drugim riječima, naša vjera zaista uspostavlja istinski i živi odnos s Bogom koji druge religije nisu mogle uspostaviti premda, da tako kažemo, prema nebu dižu svoje ruke.” Pavao VI., *Evangelii nuntiandi*, *Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, br. 53, na: http://w2.vatican.va/content/paul-vi/hr/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19751208_evangelii-nuntiandi.html (pristupljeno: 22. 3. 2019.).

takav stav može dovesti i do optužbe za prozelitizam, Ivan Pavao II. zaključuje: „Služba ljubavi, koju su kršćani uvijek pozvani ispuniti, ne smije biti ograničena samo na raspodjelu humanitarne pomoći. [...] Oni trebaju pronaći prikladnu priliku da sa svima koji je primaju zapravo podijele dar Objave, a to je ljubav Božja, koji je 'toliko ljubio svijet da je dao svoga Sina jednorodenca' (Iv 3, 6). S materijalnim kruhom ne smije se zanemariti ponuda dara vjere, osobito vlastitim svjedočanstvom života i stavom dubokog poštovanja prema svim ljudima. Solidarnost i međusobna otvorenost jednih prema drugima omogućuje bolje međusobno upoznavanje i otkrivanje da različite religijske tradicije često sadrže vrijedna sjemena istine. Dijalog koji tako nastaje može ispuniti svaku osobu s oštrim osjećajem istine i dobra.”⁴⁰ Iz navedenoga slijedi da je misija Crkve danas upravo solidarnost koja daje svakom ljudskom biću, bez obzira na kulturu ili rasu, konkretnu mogućnost susreta s Bogom, svjedočeći po Kristovu primjeru pružanje svakodnevnoga kruha.⁴¹ Ograničavanje solidarnosti samo na pružanje materijalne ili strukturne pomoći pogrešno je, pa čak u ovom kontekstu i nehumano, budući da priječi ostvarenje nepovredivog čovjekova dostojanstva u Kristu.

2.3. Dijalog

Tijekom 26 godina pontifikata Ivana Pavla II. fenomen selilaštva doživljavao je bitne promjene, a samim time mijenjao se i odnos Crkve prema istome. Dok je do početka osamdesetih godina XX. stoljeća fokus Crkve usmjeren ponajprije prema katoličkim iseljenicima, koncem stoljeća primjetan je porast nekršćanskih migracija. U promijenjenim okolnostima suvremenog svijeta, kada većina nekršćana dolazi u zemlje kršćanske tradicije u potrazi za mirom i blagostanjem, primarni evangelizatorski stav kršćana stavljen je na kušnju, što zbog sekularizma i krize kršćanskog identiteta, što zbog optužaba za prozelitizam. Iz navedenih razloga ova je tema osobito prisutna u spisima Svetog Oca iz tog razdoblja.

Papa upozorava da se priroda migracije radikalno mijenja: broj katoličkih iseljenika znatno se smanjuje, a broj nekršćanskih u zemljama s katoličkom većinom raste. Upravo zato bitne su jasne postavke međureligijskog dijaloga koji je dio poslanja Crkve u naviještanju Evandjelja onima koji ne poznaju Krista, uvijek inzistiraju-

---

⁴⁰ *Poruka za Svjetski dan selilaca 2002. godine*, br. 4, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_20011018_world-migration-day-2002.html (pristupljeno: 23. 2. 2019.)

⁴¹ *Usp. Poruka za Svjetski dan selilaca 2001. godine*, br. 9.

ći na tome da od Njega dolazi spasenje i punina Objave.⁴² Dijalog je ne samo obveza svakog kršćanina nego je i ključan za miran i plodonosan suživot. Intenziviranje dijaloga kroz svakodnevne odnose vjernicima pomaže učvrstiti vlastito opredjeljenje za Evanđelje nasuprot sekularizmu, indiferentizmu i relativizmu te tako predstaviti bit Crkve koja je otvorena svima i pozorna na aktualnu situaciju ljudske obitelji i sve što omogućuje ljudskoj osobi da ostvari svoje dostojanstvo.

Promicanjem iskrenog dijaloga u međusobnom poštovanju i prihvaćanju različitosti, a ponekad i proturječja, izgrađuje se »kultura ljubavi«.⁴³ Shodno tome, Papa vidi mjesta koja prihvaćaju i provode međureligijski dijalog kao prave »radionice« suživota i nadopunjujućeg zajedništva, koji izvire iz Kristove otkupiteljske smrti na križu za sve ljude.⁴⁴ U skladu s tim on brani pravo Crkve pristupati pripadnicima drugih vjera s evanđeoskim istinama: „U svjetlu ekonomije spasenja, između naviještanja Krista i međureligijskog dijaloga Crkva ne vidi nikakvu suprotnost, već naglašava nužnost međusobne suradnje na polju poslanja *ad gentes*. Bitno je da ta dva elementa zadrže svoju povezanost, ali i međusobne razlike, da ne bi bilo niti zabune i zlouporabe, a niti da se smatraju istovjetnima.“⁴⁵ U tom smislu međureligijski dijalog nedjeljiv je od poziva na obraćenje.

Premda Crkva priznaje prisutnost »sjemena Riječi« i »zraka istine koje prosvjetljuju sve ljude« u osobama i drugim religijskim tradicijama čovječanstva, ona je ipak jedina koja darom Duha Svetoga posjeduje puninu istine potrebne za spasenje. Tako je međureligijski dijalog pozitivan izazov i za samu Crkvu, jer je potiče otkriti i upoznati znakove prisutnosti Krista i djelovanja Duha Svetoga, kako bi produbila svoj vlastiti identitet i upoznala cjelovitost objave koju čuva za dobro svih.⁴⁶ S druge strane, sudionici pristupaju dijalogu u skladu sa svojim vjerskim tradicijama i uvjerenjima, bez predrasuda ili zatvorenosti otvoreni za razumijevanje druge strane, ali u istini, poniznosti i iskrenosti, znajući da dijalog može obogatiti svaku stranu. Ne smije biti napuštanja vlastitih načela niti lažnog

⁴² Usp. Stephan Leimgruber, "Der Dialog muss weitergehen" (Johannes Paul II, 2000), *Münchener theologische Zeitschrift*, 60 (2009) 3, 295-305, ovdje 296.

⁴³ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1999. godine*, br. 9, na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_22021999_world-migration-day-1999.html (pristupljeno: 21. 2. 2019.)

⁴⁴ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 2002. godine*, br. 3.

⁴⁵ Ivan Pavao II. *Redemptoris missio*, br. 55.

⁴⁶ Usp. Joachim Giers, *Das "Evangelium" und die Ordnungen des gesellschaftlichen Lebens...*, 270.

mirotvorstva, već uzajamno svjedočenje za zajednički napredak na putu vjerskog traženja i iskustva, a u isto vrijeme za prevladavanje predrasuda, netolerancije i nesporazuma. Dijalog teži pročišćavanju i unutarnjem obraćenju koje će, bude li poslušno poticajima Duha, biti i duhovno plodno.⁴⁷ To pak označava put sjedinjenja s Kristom, te tako ostvarenje čovjekova iskonskog, ali i već sad eshatološkog dostojanstva.

3. PUT CRKVE TREĆEG TISUĆLJEĆA PREMA ČOVJEKU KAO IZVOR BLAGOSTANJA

Pozitivan stav pape Ivana Pavla II. prema seliocima valja promatrati u kontekstu nove kulture blagostanja koju zagovara – »kulture života«.⁴⁸ Ona označava dioništvo na skladu Božjeg života, i to već ovdje na zemaljskom hodočašću. Riječ je zapravo o skladu koji štiti i podupire život, a suprotstavlja se »kulturi smrti«⁴⁹, tj. kulturi progona, neimaštine, rata i izrabljivanja. Shodno tome blagostanje podrazumijeva konkretno evandeosko ozračje dobrodošlice u kojem čovjekov život ostvaruje svoj vlastiti poziv bogolikosti. Takvo blagostanje nedjeljivo je od kontinuiteta i trajnih vrijednosti socijalnog nauka Crkve, koji je uvijek povezan s Kristovim evanđeljem. Premda je evandeosko zalaganje za život ljudi i društva kroz povijest podvrgnuto nužnim i prikladnim prilagodbama što ih zahtijevaju selilačke promjene prilika i migrantski tijek događanja, uvijek je riječ o istinskom dobru i napretku svakog pojedinog čovjeka i društva u cjelini. Pritom nije riječ samo o zadovoljavanju materijalnih potreba nego ponajprije o upućivanju na Kristovo spasenjsko djelo i ulozi Crkve, koja je „znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda“.⁵⁰ Shodno tome blagostanje podrazumijeva promicanje ljudske osobe u svim njezinim dimenzijama, uvažavajući kulturne, transcendentne i religiozne dimenzije čovjeka i društva. Stoga je zapravo riječ o čvrstoj i postojanoj odlučno-

---

⁴⁷ Usp. *Redemptoris missio*, br. 56. U napomenama je navedeno: II. vatikanski koncil, *Ad gentes*, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, br. 11 i 15; II. vatikanski koncil, *Nostra aetate*, Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama, br. 2.

⁴⁸ Usp. Johannes Paul II., *Apostolische Reise nach Österreich: Begegnung mit den Autoritäten und Diplomatische Korps*, 20. Juni 1998, br. 10.; na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/speeches/1998/june/documents/hf_jp-ii_spe_19980620_austria-autorita.html (pristupljeno: 7. 2. 2019.)

⁴⁹ Usp. Ivan Pavao II., *Dominum et Vivificantem – Gospodina i Životvorca*, KS, Zagreb, 1997., br. 57; Isti, *Centesimus annus – Stota godina*, KS, Zagreb, 2001., br. 39.

⁵⁰ Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen Gentium*, 1.

sti zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, prema načelu evanđeoske odgovornosti, o čemu Sveti Otac osobito govori u enciklici posvećenoj socijalnoj skrbi.⁵¹ Kad je riječ o migrantskim pitanjima, blagostanje se ostvaruje kroz kulturu dobrodošlice, integraciju osoba i obitelji te jedinstvo u pluralnosti.

3.1. Kultura dobrodošlice

Svakog se čovjeka u njegovoj osobnosti, već pri samom rođenju, treba pretpostaviti jedinstvenom kulturnom ozračju. Time je predodređen razviti se kroz višestruke odnose s drugima do konkretnog čovjeka, sa svojim vlastitim osjećajima, stavovima, naklonostima, mislima i iskustvima. U skladu s iznesenim, kad Sveti Otac govori o fenomenu selilaštva, ima u vidu upravo konkretnu i vlastitu pozadinu svakog čovjeka. Naime, ne radi se o izoliranom čovjeku kao jedinki, nego o čitavom spektru kulturnih poveznica. „Zapravo”, upozorava Papa, „svako ljudsko biće teži za uvjetima mira koji će omogućiti skladan razvoj budućih generacija, zaštićen od užasne pošasti rata, zaštićen od upotrebe sile ili drugih oblika nasilja”.⁵²

Premda Ivan Pavao II. nije propuštao upozoriti države i svjetske moćnike na obvezu stvaranja upravo takve kulture života, tj. kulture koja će štiti i podupirati čovjeka, njegov život, dostojanstvo i prava, on uvijek iznova Crkvu vidi kao istinsko ozračje u kojem nitko nije stranac, a svaki je čovjek »bližnji«. ⁵³ Svakako, dužnost je državnih vlasti zakonski regulirati migracije, ali pritom vodeći računa da dostojanstvo i prava osoba, kao i potrebe njihovih obitelji uvijek imaju prvenstvo pred isplativošću i ekonomskom dobrobiti. Riječ je zapravo o zajedničkom nastojanju i suglasju svih čimbenika koji su pogođeni migracijama. U tom kontekstu Ireneusz Stolarczyk konstatira: „Poruke za Svjetski dan selilaca sadrže duboku analizu njihovih života. Međutim, poruka Svetog Oca ne završava prikazom činjenica. Iz analize stvarnosti Papa izvodi konkretne upute kojima se obraća različitim skupinama, uključujući migrantske obitelji. Sintetizirajući analizu sadržaja poruka primjetno je da Ivan Pavao II. očekuje rje-

⁵¹ Usp. Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis - Socijalna skrb, Enciklika*, KS, Zagreb, 1998, br. 38. 46.

⁵² Giovanni Paolo II, *Viaggio apostolico nella Repubblica Dominicana, Messico e Bahamas: Incontro col Corpo diplomatico accreditato presso La Repubblica del Messico, 26 gennaio 1979*, Insegnamenti di Giovanni Paolo II., 1979, Libreria Editrice Vaticana – 1979, 155.

⁵³ Usp. Hermann Josef Pottmeyer, *Christliche Anthropologie als kirchliches Programm: Die Rezeption von 'Gaudium et Spes' in 'Redemptor hominis'*, *Trierer Theologische Zeitschrift* 94 (1985) 2-3, 173-187, ovdje 175.

šenje teške situacije migranata u skladnoj suradnji triju skupina: crkve, države i društava pogođenih migracijama.”⁵⁴

Crkva i svi njezini članovi trebaju zalaganjem na svim poljima prednjačiti u ljubavi, susretljivosti i pomoći svima koji su pogođeni egzodusom da bi ostvarili vlastite egzistencije u punini svoga dostojanstva: „Pastiri u svojim biskupijama neka ne propuštaju ohrabriti vjernike, podsjećajući ih, u ime Gospodina, da je svaki čovjek, svaka žena, svako dijete u potrebi naš bližnji. Župe, katoličke organizacije, vjerske zajednice, pa čak i kršćanske obitelji naći će načina da izraze svoju ljubav prema izbjeglicama. Neka svatko napravi osobnu konkretnu gestu u okviru vlastite velikodušnosti i kreativnosti koja je nadahnuta ljubavlju.”⁵⁵

Pozivajući se na isti stav svog prethodnika pape Pavla VI. u obraćanju sudionicima plenarne skupštine Papinskog vijeća *Cor Unum*, Ivan Pavao II. zaključuje da je impuls koji pokreće Crkvu upravo evandeoska potreba za milosrdem prema svim ljudima i svakom konkretnom čovjeku, koja proizlazi iz Kristove ljubavi i njegova suosjećanja i trpljenja za sve ljude u potrebi.⁵⁶ U ovom suvremenom vremenu važno je stoga prepoznati da upravo selioci tvore onaj dio čovječanstva koji utjelovljuje patnju i nadu, tjeskobu i očekivanja, a kojima Crkva, s njezinom očinskom brigom, ne smije propustiti objavititi otajstvo Oca i njegovu ljubav u Kristu, kako bi se i sami ostvarili kao živa slika njegova.⁵⁷ Stoga, premda je sam fenomen nerijetko političke prirode, Crkva se ne može i ne smije od njega distancirati. Naprotiv, ako želi ostati vjerna vlastitu poslanju, briga za svakog pojedinog čovjeka, sliku Božju, koja je nagrđena selilaštvom, pripada samoj biti crkvenog poslanja.

3.2. Integracija obitelji

Problem migracija pogađa cijelog čovjeka, ne samo u njegovoj osobnosti, nego istodobno u njegovoj društvenosti. Stoga je u ovom kontekstu za Ivana Pavla II. nezaobilazna tema obitelj, budući da je

---

⁵⁴ Ireneusz Stolarczyk, *Die Familie angesichts der Migration...*, 205.

⁵⁵ John Paul II, *General Audience, Wednesday, Appeal for Indo-Chinese Refugees, 20. June 1979*, Insegnamenti di Giovanni Paolo II., 1979, Libreria Editrice Vaticana – 1979, 1595.

⁵⁶ Usp. Giovanni Paolo II., *Discorso di Giovanni Paolo II. al Pontificio consiglio Cor unum, 27. ottobre 1979*, Insegnamenti di Giovanni Paolo II., 1979, Libreria Editrice Vaticana – 1979, 972.

⁵⁷ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1981. godine*, nav. dj. 288. Ovu misao nalazimo također u enciklici Ivana Pavla II. *Dives in misericordia*, 1.

temeljna stanica društva i Crkve i izravno je ugrožena njezina zadaća sigurnosti i potpore koju pruža svojim članovima. K tome, Sveti Otac u skladu s naukom II. vatikanskog sabora uvijek iznova naglašava svetu dužnost obitelji da bude »kućna crkva« u zajedništvu njezinih članova međusobno, ali i s Kristom.⁵⁸ Takvo je zajedništvo srž njezine egzistencije, koja je uvijek usmjerena na proegzistenciju. Papa izrijekom navodi temeljne egzistencijalne vrijednosti potrebne svakom čovjeku: „To su jedinstvo bračnog para i obiteljske jezgre, kao i harmonija međusobne integracije supružnika s moralnom, emocionalnom i plodnom ljubavi; sklad koji zahtijeva uredan rast svih članova obitelji, za stvaranje individualno sigurnih i socijalno angažiranih osoba, a koji u isto vrijeme zahtijeva široku solidarnost i spremnost svih na žrtvovanje.“⁵⁹

Stvarnost migracija, kako privremenih i ekonomskih, tako i onih socijalnih i uvjetovanih nevoljama bijede i rata, čini okolnosti koje razdiru samu srž obiteljskog zajedništva. Stoga će Sveti Otac ustvrditi: „Čini se da je obitelj najosjetljivija, najranjivija i zapravo najviše izložena negativnim aspektima migracija.“⁶⁰ Bilo da je u novoj sredini riječ o preferiranju neoženjenih muškaraca ili žena koji će se moći bezrezervno posvetiti poslovanju i ekonomskoj produktivnosti, ili o supružnicima koji su migracijama razdvojeni međusobno i od svoje djece, bilo da je riječ o samoj istrgnutosti obitelji iz tradicionalnih vrijednosti, riječ je o katastrofalnim traumama koje dovode do razaranja doma. Jednako tako s prijetnjom raspada suočavaju se migrantske obitelji koje su se našle u novoj sredini nerijetko izolirane na periferiji, daleko od integracije, opterećene psihičkom i emocionalnom diskriminacijom i predrasudama. Čak ako migrantska obitelj nadvlada sve te nedaće, prijeti joj bolna anomalija materijalizma i hedonizma te zaborav kulturnih i duhovnih dobara. Stoga Papa poziva na nužan napor i solidarnost svih koji su uključeni u ovu problematiku kako bi se migrantskim obiteljima omogućila integracija i inkulturacija u slobodi i dijalogu.⁶¹ On očekuje da se svakoj obitelji pruži „mogućnost sazrijevanja i afirmacije u kontekstu vlastitih tradicionalnih vrijednosti, koja će biti obogaćena dopri-

⁵⁸ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1980. godine*, br. 1., Insegnamenti di Giovanni Paolo II., IV-2, 1981, Libreria Editrice Vaticana – 1981, 289. Na obitelj kao »kućnu crkvu« Ivan Pavao II. se poziva u skladu s učenjem II. vatikanskog koncila, osobito LG 11 i AA 11.

⁵⁹ *Poruka za Svjetski dan selilaca 1986. godine*, br. 3. na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/messages/migration/documents/hf_jp-ii_mes_19860815_world-migration-day-1986.html (pristupljeno: 23. 2. 2019.)

⁶⁰ Isto, br. 1.

⁶¹ Usp. Ireneusz Stolarczyk, *Die Familie angesichts der Migration...*, 201.

nosom nove sredine koju otkriva i u koju se treba uključiti, te joj se tako osigura stabilnost i kohezija, koja bi joj inače bila ugrožena”.⁶² Takvu stabilnost svaka migrantska obitelj treba pronaći ponajprije u obitelji Crkve, baš kao što je naglašeno u postsinodalnom apostolskom pismu *Familiaris consortio*: „Obitelji onih koji žive u inozemstvu [...] moraju pronaći domovinu bilo gdje u Crkvi. Ovdje je bitna zadaća Crkve, jer je ona znak jedinstva u različitosti.”⁶³ Samim tim, ne samo da čovjek i njegova obitelj baštine okolnosti neophodne život i razvoj, već se i Crkva izgrađuje u vlastitom katolicitetu te se ostvaruje njezino evangelizacijsko poslanje.

Obitelj je primarno mjesto kateheze, gdje su roditelji odgajatelji djece u vjeri i ljubavi, a gdje djeca uče vjeru iz konkretnog životnog iskustva.⁶⁴ Migrantska obitelj sa svoje će strane biti uključena u proces integracije u novoj sredini i u skladu s novim mogućnostima dati svoj doprinos društvu. Shodno tome Papa upozorava doseljenike: „Integracija obitelji je svakako važan problem koji se mora riješiti i koji je uvijek bitan. Danas se nitko ne može zaključati u svoj geto. Morate služiti zemlji u kojoj živite, raditi za nju, voljeti je i pridonositi njenom napretku razvijanjem sebe, svoje ljudske kvalitete, onoga što je u vama, što vas oblikuje, bez iskrivljivanja, bez brisanja linija koje dotiču prošlost kroz svoje roditelje, kroz generacije, možda već kroz mnoge generacije, i proizlaze iz mnogo skromnijih i siromašnijih stvarnosti od uvjeta u kojima živite, ali stvarnosti koja je uvijek velika i dragocjena. Nemojte se zavaravati jednostavnim riječima, modernim frazama, plitkim mišljenjima. Pročitajte ovu stvarnost, naučite je, volite, razvijajte i ponudite joj novu i suvremenu dimenziju. Znati je i živjeti po njoj svaki dan, pomaže bolje razumjeti sebe i svoje bližnje, te prići Bogu kroz vjeru i ljubav!”⁶⁵ Takav suodnos Crkve i obitelji uvelike olakšava patnje kojima je izložena selilačka obitelj i izgrađuje sklad neophodan za sigurno i prosperitetno društvo, bogato u svojim posebnostima sloboda, kultura i tradicija.

3.3. Jedinstvo u pluralnosti

Dostojanstvo svake jedinstvene i neponovljive »slike Božje« vlastite pojedinom čovjeku tvori u zajedništvu ljudske obitelji spektar

---

⁶² *Poruka za Svjetski dan selilaca 1980. godine*, br. 3.

⁶³ *Familiaris consortio*, br. 77.

⁶⁴ *Usp. Poruka za Svjetski dan selilaca 1987. godine*, br. 4.

⁶⁵ Giovanni Paolo II., *Visita pastorale a Parigi e Lisieux, Discorso di Giovanni Paolo II alla comunità Polacca di Parigi, 31. maggio 1980*, 3., *Insegnamenti di Giovanni Paolo II.*, III-1., 1980, Libreria Editrice Vaticana – 1980, 1556.

raznolikosti. Kulturna, etnička i jezična raznolikost kojoj svaki pojedini čovjek pripada konstitutivna je poretku stvaranja i ne može se selilaštvom eliminirati kao takva. Naprotiv, put jedinstva ljudske obitelji ostvaruje se poštovanjem i povezivanjem višestrukih razlika. Takva jedinstvena struktura zagađena je grijehom već u zoru povijesti čovječanstva (usp. Post 11, 1-9). Umjesto da kulturne i jezične razlike budu Božji dar, na pozadini krivnje grijeha postaju temelj nerazumijevanja, krutih podjela i sukoba. Ipak, budući da je etnička i jezična raznolikost dio skladnog poretka stvaranja, sam Bog pokreće hodočasnički put obnove unutar plana spasenja. Riječ je o naporu susreta s Gospodinom, ali i s ljudima. To je put koji je vjeron započeo Abraham, a dovršen je u Kristovu otajstvu otkupljenja snagom Duha Svetoga.⁶⁶ Iz istog razloga, put ostvarenja jedinstva u raznolikosti mora biti put Crkve, rođene na prve Duhove. Papa zaključuje: „Na dan Pedesetnice vraća se legitimnost etničkog i kulturnog pluralizma. Apostoli, pred predstavnicima ‘svakog naroda koji je pod nebom, koji su boravili u Jeruzalemu, počеше govoriti drugim jezicima, kako što im već Duh davaše zboriti, i svaki ih je razumio na svom materinjem jeziku’ (Dj 2, 4-6). Jezična raznolikost, manifestacija etničkog i kulturnog, više nije razlog za konfuziju i protivljenje, nego, zahvaljujući pozivu svih ljudi da formiraju jedan Božji narod u Duhu Svetom, ona postaje instrument jedinstva i zajedništvo u raznolikosti.”⁶⁷ Na poseban način navedeno vrijedi za polje migracija.

Papa priznaje da mnoga pitanja proizlaze iz različitih jezika, nacionalnosti, kršćanskih tradicija, kulturnih vrijednosti, različitog intenziteta vjerskog života, što itekako može otežati suradnju, razumijevanje i zajedničke perspektive. Ipak valja trajno imati u vidu da doseljenici nude zemlji domaćinu boljitak ne samo svojim radom nego i bogatstvom njihovih kultura i tradicija.⁶⁸ Shodno tome, u svijetu koji se kreće prema ujedinjenju i ostvarenju jedinstva ljudske obitelji, upravo evangelizacijska i misijska zadaća Crkve jest sve više upozoravati na potrebu snižavanja rasnih, kulturnih i nacionalnih barijera.⁶⁹ Pritom Papa naglašava potrebu vidovitost Crkve, usmjerenu na integraciju među narodima i skupinama različitoga kulturnog podrijetla, u skladu s temeljnom idejom jedinstva u pluralnosti i pluralnosti u jedinstvu: „U svijetu koji se kreće prema njegovom ujedinjenju i sve više upozorava na potrebu smanjivanja rasa, kul-

⁶⁶ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1991.* br. 2.

⁶⁷ Isto.

⁶⁸ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1985. godine*, br. 3.

⁶⁹ Usp. *Poruka za Svjetski dan selilaca 1979. godine*.

ture i nacionalnosti, evangelizatorsko djelo Crkve, u svim stvarnostima emigracijskog fenomena, dobiva sve veću vrijednost. Ali ovaj aspekt, svakako vrlo važan, pomaže da se istakne duboka priroda misije Crkve i da se ona sve više unapređuje u transparentnosti i autentičnosti.⁷⁰ U tom smislu migracije se tiču cijele Crkve: svećenika, redovnika i laika.

Sveti Otac na više mjesta inzistira na potrebi kvalitativnoga i kvantitativnog napretka svećeničke službe među iseljenicima. Selioci su potrebni onih koji dijele kruh Božje riječi, uzimajući u obzir običaje i jezik koji odgovaraju njihovu mentalitetu. Misionari se pritom trebaju voditi geslom sv. Grgura Velikog, kojeg je njegov predšasnik Ivan Pavao I. stavio na srce rimskom svećenstvu: »Svećenik razgovara s Bogom, ne zaboravlajući ljude, i razgovara s ljudima, ne zaboravlajući Boga.«⁷¹ Ostane li Crkva vjerna takvom poslanju ujedinjenja spektra raznolikosti, ona se ostvaruje kao nova bogata ljudska obitelj. Stoga Papa upozorava: „Za puni katolicitet Crkve, svaki narod, svaka kultura ima svoju ulogu u univerzalnom planu spasenja. Svaka posebna tradicija, svaka mjesna Crkva, mora ostati otvorena i pažljiva prema drugim Crkvama i tradicijama; ako bi ostala zatvorena, samo po sebi to bi predstavljalo opasnost od vlastitog osiromašenja.»⁷² Shodno tome katolicitet Crkve nedjeljiv je od evangelizacijskih nastojanja i djelotvornog kršćanstva, solidarnosti, poštivanja kulturne autentičnosti i integracije, s jedne strane, te ekumenizma i dijaloga, s druge strane.⁷³ Tako se univerzalnost Crkve u Kristu ne ostvaruje samo unutar zajedništva krštenika nego se prelijeva i prema van, u gostoljublju i solidarnosti prema svakom čovjeku, bez obzira na bilo kakav vjerski, rasni ili nacionalni predznak.

ZAKLJUČAK

Ivan Pavao II. definira poslanje Crkve za treće tisućljeće riječima: „Čovjek je put Crkve!”⁷⁴ Stoga je logično da su evangelizacija, solidarnost i dijalog te općenita „kultura dobrodošlice” središnji aksiomi Crkve u svijetu koji je sve više mobilan. Sveti Papa je iteka-

---

⁷⁰ Poruka za Svjetski dan selilaca 1978. godine, 266.

⁷¹ Usp. isto.

⁷² Poruka za Svjetski dan selilaca 1985. godine, br. 2. U bilješkama stoji navedeno: Ivan Pavao II, *Slavorum Apostoli*, 27.

⁷³ Usp. Joachim Giers, *Der Weg der Kirche ist der Mensch: sozialtheologische Aspekte der Enzyklika "Redemptor hominis"*. Papst Johannes Pauls II., *Münchener theologische Zeitschrift*, 30 (1979) 4, 278-292, ovdje. 282.

⁷⁴ *Redemptor hominis*, br. 18.

ko svjestan da su migracije u suvremenom društvu, bilo dobrovoljne ili prisilne, nezaustavljiv proces, sa stalnom težnjom rasta, koji igra značajnu ulogu u razvoju društava. Riječ je o globalnom fenomenu, s njegovim političkim, ekonomskim i socijalnim implikacijama.⁷⁵ Stoga su obraćanja Svetog Oca adresirana na konkretne ljude pogođene selilaštvom, ali su istodobno društveni apel zemljama podrijetla koje im nisu osigurale temeljna ljudska prava, kao i zemljama domaćinima koje im ta prava bezrezervno trebaju ponuditi svojom dobrodošlicom, pridonoseći tako globalnom miru, sigurnosti i stabilnosti. Jednako tako, budući da je Crkva društveni subjekt odgovoran za božansku istinu o čovjeku, koja je vlasništvo samog Boga, a objavljena u Kristu, Sveti Otac inzistira na evanđeoskom pristupu svakom čovjeku, osobito onome čija su temeljna ljudska prava i dostojanstvo ugroženi, te je prisiljen napustiti svoj kraj i kulturno ozračje i potražiti mir i stabilnost daleko od vlastite zemlje.

Migrantska gibanja u novu sredinu donose bogatstvo kultura i identiteta te, nadvladavajući podjele, pridonose jedinstvu ljudske obitelji i općem blagostanju. Bez obzira što je sam fenomen selilaštva tijekom stoljeća i osobito zadnjih desetljeća evoluirao od evangelizatorskih putovanja prvih kršćana do današnjih masovnih pokreta nekršćana, selioci su trajna briga Crkve, želi li sama ostati vjerna Kristu i vlastitom evanđeoskom identitetu, kao i misijskom poslanju. U skladu s tim Sveti Otac kroz čitav spektar tema vezanih uz ovu problematiku, a osobito u poslanicama upućenima za Svjetski dan selilaca, ukazuje na migracije kao nesporan znak vremena na početku trećeg tisućljeća. Pritom su njegovi istupi redovito vezani uz nedopustivost uskih nacionalnih interesa, rasizma, ksenofobije ili diskriminacije bilo koje vrste i istodobno naglašavanje sveopćeg mira i bratstva ljudske obitelji i s time povezanu bezuvjetnost evanđeoske solidarnosti i dijaloga.

Ovakav stav Svetog Oca pretočen je pri koncu njegova pontifikata u uputu Svete Stolice *Erga migrantes caritas Christi* (EMCC) – *Kristova ljubav prema seliocima*. Riječ je o konkretnim smjernicama Papinskog vijeća za pastoral selilaca i putnika, u kojima se u kontekstu migracijskog fenomena poziva da: „Svi kršćani moraju odgovoriti na taj izazov; to nije samo stvar dobre volje ili osobne karizme nekolicine.”⁷⁶

⁷⁵ Usp. Agostino Marchetto, *Migration als Zeichen der Zeit...*, 255.

⁷⁶ Papinsko vijeće za pastoral selilaca i putnika, *Erga migrantes caritas Christi. Kristova ljubav prema seliocima*, KS, Zagreb, 2005, 3.

Dugogodišnji pontifikat pape Ivana Pavla II. bez sumnje je odredio smjer Crkve prema migrantima kao kulturu dobrodošlice na pragu trećeg tisućljeća. Shodno tome, za njegov pontifikat slobodno možemo reći da je bio migrantski. Osim nepokolebljivosti u obrani dostojanstva svakog čovjeka selioca i s tim povezanog imperativa za Crkvu da migracije prihvati kao izvor blagostanja za Crkvu i čovječanstvo, sam Sveti Otac proputovao je više od 1,2 milijuna kilometara u svojim 104 pastoralna putovanja i pritom bio selilac, gost, ali i domaćin ljudima Istoka i Zapada, Sjevera i Juga te tako iskusio svakodnevicu tuđine, ali i neophodnost i obvezu domaćinstva i kulture života, tj. kulture za čovjeka koju pruža Crkva. U njoj nitko nije stranac, te ukoliko želi biti vjerna Kristu i vlastitom poslanju, selilaštvo je prilika koju na početku trećeg tisućljeća ne smije propustiti.

EVANGELICAL APPROACH OF JOHN PAUL II TO MIGRATIONS AS TO A SOURCE OF WELL-BEING

Summary

Starting from the fundamental view that the Church exists in order to evangelize, John Paul II, in the light of evangelical philanthropy and solidarity, traces the Church's path in relation to the phenomenon of migration at the beginning of the third millennium. It is about pleading for the dignity of each particular man and his family, which springs from man's godlikeness. Such an attitude is uncompromisingly advocated by the Holy Father in his epistles for the World Day of Migrants. Accordingly, the Church and all its members, if they wish to remain faithful to Christ's mission, must not be blind to the cries and needs of migrants and their families, but must authentically live the truth of Christ, i.e. evangelically intervene and show solidarity, and thus in dialogue to bear witness and proclaim the fullness of salvation reserved to the Church through Christ. Migration in this sense is not a threat, but an opportunity for the progress and growth of the well-being of the human family. Consequently, the unavoidable path of the Church of the third millennium is the culture of life, i.e. the culture of welcome, family integration and humane pluralism.

Key words: migrations, John Paul II, evangelization, solidarity, dialogue, the culture of welcome